

IV JORNADES ROMANES DE BARCELONA A CREU COBERTA

31 maig
1 juny
2014

BIMIL·LENARI DE LA
MORT D'AUGUST

BARCINO
COLONIA
ROMAE

Fruit de la col·laboració i entesa entre l'Associació de Comerciants Creu Coberta, la Fundació Cultural Hostafrancs i el Grup de Recreació i Reconstrucció Històrica *Barcino Oriens* ha nascut el projecte **BARCINO·COLONIA·ROMAE**, les **JORNADES ROMANES DE BARCELONA**.

Les Jornades de Recreació i Divulgació Històrica Romana pretenen difondre el coneixement de la història antiga fent que tothom pugui *veure, sentir i tocar* els elements essencials que caracteritzen aquest període fonamental de la història de la humanitat, de la nostra història. “**Veure**” vol dir presentar activitats que ens acostin a la realitat del món antic. “**Sentir**” significa mostrar cada recreació i reconstrucció històrica de la manera més propera a l'interlocutor perquè desenvolupi l'empatia històrica a bastament. I “**Tocar**” és fer realitat els objectes, les imatges, les eines, els vestits i altres aspectes diversos de l'antiguitat a fi d'apropar-los a l'espectador.

La Recreació Històrica, doncs, vol donar vida al passat en els nostres dies i d'aquesta manera posar a l'abast de tothom la Història de la Cultura amb una perspectiva tant dinàmica com divertida i d'una forma didàctica i propera, amb l'objectiu de fer seva la màxima llatina del “*docere et delectare*” (ensenyar i gaudir, ensenyar i fer que qui aprèn es diverteixi, s'ho passi bé, tant o més que aquell qui ensenya).

Agraïm el suport i l'empenta dels patrocinadors i col·laboradors (*Tarraco Viva, la Magna Celebratio Baetulonensis, el Grup de Reconstrucció Històrica de Badalona, El Museu d'Arqueologia de Catalunya, el Museu de Badalona, El Museu d'Història de Catalunya, l'Escola Joan Pelegrí i Tallafarro, entre d'altres*), que amb la seva confiança faran que aquest esdeveniment perduri en el temps per a tots vosaltres.

Us donem, doncs, la benvinguda a aquesta quarta edició de les **BARCINO·COLONIA·ROMAE**. Desitgem que en gaudiu tot passejant, mirant, participant-hi i aprenent-ne i que sigueu vosaltres, ciutadans de la *Barcino* del segle XXI, els qui feu possible que any rere any tornem a la *Barcino* dels nostres orígens.

Ricard Llop Altés

Els actes de les Jornades Romanes **BARCINO·COLONIA·ROMAE** tenen reservat el dret d'admissió i l'organització té la potestat d'expulsar de qualsevol acte tothom que no compleixi les normes i regles bàsiques de comportament i respecte.

El programa d'actes i activitats de les **BARCINO·COLONIA·ROMAE** es prodrà modificar per qüestions meteorològiques o d'organització.

CONFERÈNCIES a la biblioteca de l'Escola Joan Pelegrí. Fundació Cultural Hostafrancs (c/ Torre d'en Damians, 6, entre Consell de Cent i Creu Coberta)

Dissabte 31 de maig

13.00 h Més enllà de les fonts clàssiques. Arqueologia, cinema, reconstrucció històrica i wargame per comprendre la guerra en el món antic **NOVETAT**

A càrrec del Dr. Francisco Gracia Alonso, catedràtic de Prehistòria de la UB

Les fonts clàssiques han estat considerades tradicionalment com la base inqüestionable per a la interpretació de la guerra antiga, al mateix temps que les memòries dels caps militars fixaven les claus dels relats de la guerra moderna, definit un concepte de coneixement tancat. Ben al contrari, el desenvolupament de la recerca arqueològica aplicant els conceptes de l'anomenada *arqueologia del conflicte* ha permès constatar els problemes i els errors derivats de l'anàlisi sense crítica de les fonts per qualsevol període. De la mateixa manera, la percepció social dels conflictes ha variat al llarg dels darrers anys permetent noves formes d'aproximació pràctica a la generació del coneixement, com ara el cinema, la simulació informàtica, la reconstrucció històrica i el wargame. Totes elles aporten elements que considerem indispensables per entendre i difondre socialment el significat i desenvolupament de la guerra.

17.45 h Les morts dels filòsofs grecs antics **NOVETAT**

A càrrec de Sergi Grau, hel·lenista i traductor

Segons la tradició socràtica, filosofar és preparar-se per a morir (Fedó 67e). I, en efecte, la doxografia sobre la mort no sol faltar mai en el pensament de les diverses escoles, en formes més o menys elaborades, més o menys centrals en la doctrina de cada filòsof. Convé, tanmateix, deturar-se en les menes de morts que la tradició biogràfica atorga als filòsofs, per veure com fa morir cadascun d'ells, en consonància, o més aviat no, amb els seus postulats teòrics.

La mort d'un filòsof, en efecte, no es produeix mai de forma gratuïta, aïllada de la resta de la seva peripècia biogràfica, igual com succeeix també amb els poetes i altres operadors culturals, de manera que pot resultar molt aclaridor classificar les diverses maneres com podia morir un filòsof antic i mirar d'escatir-ne el sentit. Les escenes finals dels filòsofs antics manifesten si, en la mentalitat popular que reflecteixen les antigues biografies, els diversos filòsofs de la tradició van atènyer o no l'objectiu que cercaven vivint com a filòsofs en el si de les variades escoles. De retruc, permeten observar, com en un experiment sociològic, si, en aquesta mateixa mentalitat popular, valia la pena dedicar la pròpia vida a la filosofia.

18.30 h El paper de la cultura en la política d'August **NOVETAT**

A càrrec de Montserrat Tudela Peña, filòloga i experta en papirologia

August volia que el seu poder abastés el passat, el present i el futur. I això només ho pot fer amb la cultura. El segle d'August, considerat el segle d'or de les lletres i les arts romanes, és fruit del treball pensat i planificat per un equip de col·laboradors de l'emperador que es van servir de totes les arts per omplir el món de romanitat. Una romanitat presidida per August.

Diumenge 1 de juny

11.45 h Medicina i Oftalmologia grecoromana: un viatge al passat **NOVETAT**

A càrrec del Dr. Sergi Miserachs García, metge oftalmòleg de l'Hospital Plató, medicus valetudinari de la Legio II Traiana Fortis i optio de la Cohors I Barcinonensis

La Medicina i l'Oftalmologia modernes han evolucionat molt en coneixements d'anatomia, fisiologia i patologia, així com en la tecnologia que utilitzen, respecte al que sabien els nostres avantpassats de l'antiguitat. Coneixerem en què es basaven, què pensaven i què feien els metges i els cirurgians grecs i romans, i veurem com ja en aquella època els conceptes eren canviants. Aprendre també com pensaven que funcionava el sentit de la visió i com tractaven les malalties oculars, i descobrir que potser hi ha coses que no han canviat tant...

13.00 h Els auxiliars de les legions romanes i el procés de romanització de l'Imperi 2

A càrrec d'Albert Anglés Minguell, col·laborador de les excavacions de Vindolanda (Anglaterra) durant varies campanyes i és un bon coneixedor del Mur d'Adrià que estava defensat per aquestes unitats auxiliars. **NOVETAT**

Les unitats auxiliars de les legions romanes, compostes per soldats no ciutadans romans de variada procedència, s'han tractat sempre més des del punt de vista militar i la gran importància que varen tenir dins l'exèrcit romà que sota el prisma del procés de romanització que varen impulsar en molts indrets de l'Imperi. En aquesta conferència, que complementa la de l'any passat (per això farem una breu repàs al que es va dir) s'explicarà i provarem de comprendre amb exemples el crucial rol que aquestes unitats varen tenir en aquest important procés de culturització integrant-se dins de la societat provincial romana.

Programes d'actes al carrer, dissabte 31 de maig i diumenge 1 de juny

Dissabte i diumenge: 10 - 20.30 h ***Mercat d'inspiració romana*** al c/Creu Coberta (entre plaça Espanya i Moianès). No és reconstrucció ni recreació històrica.

Animació al carrer.

Expositio tabernarum. Botigues i oficis de l'antiguitat als nostres dies, al c/Creu Coberta cda. Moianès. Reconstrucció i Recreació Històrica. Itinerari a la recerca de tot un seguit d'establiments i oficis que formen part de la nostra vida quotidiana (forns, restaurants, bars, botigues de cistelleria, de superstició i màgia...) que ja existien fa XXI segles a les ciutats romanes com *Barcino*. Veureu com eren i com creaven els seus productes a l'antiguitat clàssica.

11 - 14 h i 17- 20 h al c/ Torre d'en Damians i Sant Roc

Officia et Tabernae romanorum. A càrrec de l'*Associació de Reconstrucció Històrica de Badalona*. Reconstrucció i Recreació Històrica. Promoguda des del Museu de la ciutat, aquesta associació pretén recrear la vida de l'antiga *Baetulo*, estudiar els aspectes quotidians de la vida romana a la ciutat i difondre què i com era la *Baetulo* romana al gran públic. Centra les seves investigacions, fonamentades en una estricta historicitat, en els oficis i els botiguers a l'antiguitat clàssica romana. Cada demostració va acompanyada d'una petita xerrada informativa.

Armillum. A càrrec de *Jordi Mambrilla*, l'ofici de la Reconstrucció Històrica.

Reconstrucció i Recreació Històrica. L'ofici d'un artesà del segle XXI al servei de la reconstrucció històrica d'objectes, armes, escuts, cascs, llances, calçat, cantimplors..., i tot allò que feien servir quotidianament els romans. Fabricació, però, sempre sobre la investigació i fonament de l'arqueologia experimental.

Punt de Divulgació Cultural

El Museu d'Arqueologia de Catalunya-Barcelona, Museu d'Història de Barcelona, Museu d'Història de Catalunya, Museu de Badalona, Museu de Guissona, Tanit Difusió Cultural, Editorial *Adesiara*, Revista *Despertaferro*, Revista *Auriga*, *Juan Miguel Torrero*, escriptor de novel·la històrica romana, i *Fangueti taller de ceràmica*, entre d'altres, ens ofereixen mostres de la seva tasca per a la conservació i difusió de la cultura clàssica grega i romana, així com del patrimoni romà a Barcelona, Badalona i Empúries, entre d'altres ciutats del nostre entorn.

Punt d'Atenció i Informació de les Jornades. Botiga de productes

Barcino Oriens posa al vostre servei un punt d'informació sobre les Jornades *Barcino-Colonia-Romae*, la Recreació i Reconstrucció Històrica i obre una petita botiga de productes, per poder recollir fons per sufragar les despeses de material, ja que és un grup sense ànim de lucre.

Taller-demostració de vidre bufat. A càrrec de *Robert Celades*, enginyer Químic i Dr. per la Universitat de París. Gemmòleg especialista en Diamant. Artesà Cultural. El seu treball sobre el vidre s'enfoca a l'estudi dels processos seguits a l'antiguitat per fabricar denes, amulets, ungüentaris i altres objectes de vidre. Col·labora el taller *Toni Gayà García*, expert en vidre fenici púnic.

Reconstrucció i Recreació Històrica. La producció de vidre es va anar fent cada vegada més popular a Roma i arreu de l'Imperi a partir del s. I d.C. ja que cada vegada s'aprecia més aquest material per la seva brillantor, fragilitat, transparència i plasticitat. Veurem la tècnica que s'utilitzava a l'antiguitat per a la producció d'objectes d'aquest material i que ha arribat fins als nostres dies. Treballarà amb vidre Venecià tipus Moretti i sense oxigen a pressió.

Tallers i activitats per a adults. A càrrec de les *Ornatrices de Barcinonensis de Barcino Oriens*.

Tonstrina et Unguentaria. Demostració de perruqueria i cosmètica. C. Sant Roc. Reconstrucció i Recreació Històrica. Una *Ornatrice* era l'esclava que estava a càrrec dels perfums maquillatges i estris de pentinar de la seva *domina*. Veurem com es feien els pentinats d'època augustea, antonina i severa. C/ Sant Roc. Activitat de pagament. **NOVETAT**

De Bellis Magistrorum Militum (DBMM)

Demostració del joc de simulació de batalles històriques amb miniatures que comprèn l'Edat Antiga i l'Edat Mitjana, concretament el període entre els anys 3000 a.C. i 1515 d.C. El joc permet recrear batalles campals terrestres, tant històriques como no històriques entre dos o més exèrcits i a escollir de entre més de 300 exèrcits històrics disponibles. Dos jugadors experimentats solen necessitar entre 3 i 4 hores de joc per a una gran batalla. Es juga amb miniatures agrupades en elements que simulen les unitats mínimes amb capacitat tàctica pròpia dins de cada exèrcit. Tot i que la majoria de jugadors en l'actualitat fan servir miniatures de 15 mm, ha guanyat rellevància en els darrers anys l'ús d'altres, com les de 25, 10, 6 o 2 mm. Un exèrcit mitjà requereix entre 150 i 180 miniatures, si bé aquesta xifra està molt condicionada a la magnitud de la batalla a jugar. En alguns escenaris de gran envergadura i amb la participació de fins a 8 jugadors es poden sobrepassar les 2000 miniatures.

La taula de joc habitual fa 1,8 x 1,2 m, que representen, a escala, 1 milla per tres quarts de milla britànica. Els restants elements necessaris per jugar són daus de 6 cares (en calen un màxim de 5) i una regla o cinta mètrica per mesurar distàncies.

Tallers i activitats per a nens. *A càrrec de Barcino Oriens, Museu d'Arqueologia de Catalunya i Tanit Difusió Cultural, Albert Anglès.* Reconstrucció històrica. c. Sant Roc

Musivaria. Per als més petits, com fer un mosaic romà. Activitat de pagament. **NOVETAT**

Ludi Puerorum. Jocs romans per a nens. **NOVETAT**

Els nens romans jugaven com han jugat tots els nens al llarg de la història abans de la revolució tecno-informàtica, que ha deixat asseguts molts d'aquests infants davant d'una pantalla i els ha tornat gairebé incapaços de reaccionar enfront de res que no sigui digital. Tots coneixem els jocs dels nens romans: el *funem saltare* (saltar a la corda), *funem traere* (estirar la corda), *tractare et deuenire* (tocar i parar), *musca aenea* (la mosca de bronze), *malum traicere* (passar-se la poma), *hippas* (el joc del cavaller), *grus* (córrer a peu coix), *turbo* (la baldufa), *tabula lusoria* (tres en ratlla), *pilarii* (jocs malabars), *bacilla* (els bastonets), *nuces relinquere* (fer punteria), *quattuor anguli* (els 4 cantons), *seriae* (les gerres), *tropa* (les tabes), *penthe litha* (els 5 ossets), *pupas ludere* (jugar a nines), *io-io* (io-io), *ocellatis* (bales)... entre molts altres jocs que podrem descobrir en aquest taller.

Scriptoria romana. Escriurem sobre tauletes de fusta com feien els habitants de Castra de Vindolanda. Activitat de pagament. **NOVETAT**

Ornatrices romanae. Ens pentinarem i maquillarem com les patrícies romanes. Activitat de pagament. **NOVETAT**

Pompa Triumphalis. Desfilada de gala. Dissabte: 13 h i diumenge: 11 h

A càrrec de Cohors I Barcinonensis i Tallaferro. Desfilada per Creu Coberta, Plaça Espanya, Torre d'en Damians, Rector Triadó i Hostrafrancs.

Programes d'actes a l'escenari, Creu Coberta / Torre d'en Damians

12.30 h Presentació i inauguració de les IV Jornades Romanes

Munera gladiatoria. La Gladiatura i el Combat de gladiadors

A càrrec de Tallaferro. **Dissabte: 11.45 h i diumenge: 11.45h**

Roma i tota la seva zona d'influència cultural es va veure arrossegada pel delit i el gaudiment dels espectacles públics. Un dels que més els agradava eren els *Ludi Gladiatorum* o els combats de Gladiadors a l'*Amphitheatrum*. Els gladiadors eren especialistes en l'*Ars Dimicandi* (art o tècnica del combat i la lluita) i per això existeixen molts tipus diferents de gladiadors que es diferenciaven per les seves armes i tècniques de combat. Quan s'enfronten veiem diferents maneres d'entendre la lluita, fet que delectava molt el públic. Assistirem a la presentació d'alguns tipus de gladiadors i les seves tècniques de combat per acabar amb una petita demostració de lluita.

Legio et Legionarii. Presentació de l'exèrcit romà i els seus soldats

A càrrec de *Cohors I Barcinonensis* (Barcino Oriens).

Dissabte: 13.30 h i diumenge: 13.45 h

Reconstrucció i Recreació Històrica. Un dels motors que van permetre a Roma convertir-se en *Caput Mundi* va ser l'exèrcit, la *Legio* i els seus soldats, els *Legionarii*. Aquest va ser el primer exèrcit professional de la història militar amb unes normes, disciplina, armament, estratègia i tècnica de combat que el feia plenament eficaç en el combat a camp obert i molt difícil de ser derrotat. Així mateix, la panòpia que portaven els legionaris implicava una forma de combat determinada. Ens aproparem a veure com eren les seves armes defensives (*arma*), i d'atac (*tela*), per conèixer amb més detall un fet que ens és molt familiar, ja que quan pensem en un romà, normalment ho fem veient-lo vestit de legionari.

Legio et Legionarii. El reclutament a les legions. NOVETÀT

A càrrec de *Cohors I Barcinonensis* (Barcino Oriens).

Dissabte: 17 h i diumenge: 13 h

Reconstrucció i Recreació Històrica. Coneixerem de primera mà com es feia el reclutament de les llesves de voluntaris per formar part de les legions alt imperials, quins requisits eren necessaris, quins tràmits havien de passar i quines proves se'ls exigia superar.

Schola Gladiatoria NOVETÀT

A càrrec de *Ludus Gladiatorius Imperialis Barcinonensis* (Barcino Oriens).

Dissabte: 18 h i diumenge: 17 h

Reconstrucció i Recreació Històrica.

La Gladiatura forma part de l'imaginari mític de l'antiguitat clàssica romana però a la seva època formava part de la quotidianitat i era un tipus d'espectacle que embogia a la majoria de la població de tot l'Imperi Romà. Us presentem en aquest espectacle el *Ludus Gladiatorius Imperialis Barcinonensis*, l'Escola de Gladiatura que el grup de Recreació, Reconstrucció i Divulgació Històrica Romana Barcino Oriens ha creat fa poc. Podreu veure i conèixer de primera mà què és la Gladiatura, el Ludus i la figura del Lanista, la Procedència dels Gladiatores, com s'esdevé Gladiator, com era l'Escola de Gladiatura: el procés d'aprenentatge, l'entrenament, la dieta i cura mèdica, les *armaturae* i els seus 4 tipus més importants: el *Retiarius*, l'*Hoplomachus*, el *Thraex* i el *Murmillio* i acabar veient uns combats de demostració.

Música i ball d'inspiració romana NOVETÀT

A càrrec de l'Escola de ball *La fàbrica de somnis* de Sònia Alonso **Dissabte: 17.45h i diumenge: 18h**

Recreació d'una coreografia del que podria haver estat un ball a l'antiga Barcino acompanyat de música de recreació històrica provinent de grups europeus especialitzats en aquesta línia d'investigació, com l'italià *Ludi Scaenici*.

Servi ancillaeque venduntur. Venda d'esclaus

A càrrec de *Tallaferro*. **Dissabte: 19 h i diumenge: 18.30 h.**

La societat romana (així com les altres societats antigues) era esclavista. Les dones, els homes i els nens podien tenir la condició de *servus* i ser propietat del seu *dominus* o *domina*. L'esclau s'anomenava *instrumentum vocale* (objecte que parla) i no tenia cap dret, estava sotmès a la voluntat del seu senyor, fins i tot en la vida i la mort. Els esclaus servien per fer totes les tasques que el senyor no volia fer des de cuinar a rentar passant per les tasques del camp o de les mines. Es podia esdevenir esclau si s'era fet presoner de guerra, per herència si s'era fill d'esclaus, com a càstig imposat per un jutge (per deutes, per exemple) o per voluntat pròpia. Els esclaus, doncs, es converteixen en una mercaderia molt lucrativa per als *mangones* o traficants d'esclaus que recorren tot l'Imperi amb la seva compra-venda. Així doncs als mercats hi podem trobar el lloc on es desenvolupa aquesta activitat comercial.

Thermopolium. Restaurant.

Dissabte i diumenge de 14.30 h a 16.00 h.

Menjador de la Fundació Cultural Hostafrancs (C/ Torre d'en Damians, 6)

A càrrec de **ScolaRest** sota la supervisió gastronòmica de **Barcino Oriens**.

Reconstrucció i Recreació Històrica. Podeu gaudir d'un menú-degustació cuinat segons les receptes dels més famosos gastrònoms romans, Apici, Plini, Columel·la... i apropar-vos al gust del menjar de fa XXI segles: sense tomàquet ni patates, sense cap ingredient provinent d'Amèrica (encara falten XV segles perquè sigui descoberta!). Activitat de pagament. Places limitades. S'ha d'adquirir el tiquet per dinar al Punt d'Informació. Es pot reservar fent una trucada al tel. 93 431 62 00 i deixant l'encàrrec i el nom a la Srta. Sílvia i recollir el tiquet després d'haver donat el nom i haver fet el pagament al Punt d'Informació de les Jornades o adquirir el tiquet per dinar el mateix dia. *Es recomana fer la reserva amb antelació!*

Menú romà

(Les receptes les podeu trobar a la web de *Barcino Oriens* www.barcinooriens.cat)

GVSTATIO (aperitiu)

Moretum (pasta de formatge amb all, api i espècies)

Oliva in salsura (olives adobades)

Indica pisa cum saepiis minoribus (pèsols de l'Índia estofats amb sípia)

Mitilicum porris et satureia (músclus amb porros i sajolida)

PRIMA MENSA (menjar principal. Escollir un plat)

Thynnus elixus cum lure (tonyina amb salsa)

Pullus cum caryotis (pollastre amb dàtils)

SECVNDA MENSA (postres. Escollir-ne un)

Dulcia panis (rostes o coques de Santa Teresa)

Tiropatina piperota (flam amb pebre negre)

Vi, *ceruesia* o aigua

Menú infantil: Pasta amb tomàquet - Carn arrebossada - Iogurt o gelat - Aigua

- i** Punt d'informació de les IV Jornades Romanes (envelat Ass. de Comerciants Creu Coberta)
- i** Punt d'informació de la reconstrucció i recreació històrica (envelat Barcino Oriens)

Organitza:

Col·labora:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

RECONSTRUCCIÓ
HISTÒRICA
DE BADALONA

Museu d'Arqueologia
de Catalunya

blog.creucobertashopping.com www.creucoberta.com www.barcinooriens.cat
www.fch.cat http://barcinocoloniaromae.barcinooriens.cat